

**ДОДАТОК 1**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА**

ПІДГОТОВКИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ  
8.040202 “СОЦІАЛЬНА РОБОТА”

Кваліфікація  
**МАГІСТР СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Сукупність норм до обов’язкового мінімуму  
змісту й рівня підготовки магістра

Діють як тимчасові норми  
до введення в дію  
Державних стандартів

Київ 1999

## **1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ**

1.1. Спеціальність “Соціальна робота” згідно з “Переліком напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням і спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій” затверджена Кабінетом Міністрів України № 507 від 23.05.97 р. та відповідного наказу Міністерства освіти України за № 405 від 13.11.97 р.

Мета даної освітньо-професійної програми — визначення державних вимог щодо підготовки кваліфікованих фахівців, підвищення й розвитку їхнього освітнього та професійного рівня.

Програма базується на вимогах кваліфікаційної характеристики й орієнтована на забезпечення загальнодержавних та регіональних потреб у кваліфікованих кадрах для соціальної сфери.

Освітньо-професійна програма може реалізовуватися вищими навчальними закладами IV рівня акредитації.

1.2. Нормативний термін навчання — 2 роки.

1.3. Освітньо-кваліфікаційний рівень — Магістр соціальної роботи.

## **2. КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАГІСТРА**

8.040202

(код характеристики)

МАГІСТР СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

(найменування кваліфікації магістра)

зі спеціальності 8.040202 “СОЦІАЛЬНА РОБОТА”

(код і найменування спеціальності)

Кваліфікаційна характеристика є державним нормативним документом, який визначає:

- професійне призначення і сфери використання магістра соціальної роботи;
- кваліфікаційні вимоги до магістра соціальної роботи у вигляді системи професійних і соціально-професійних завдань з визначенням рівня сформованості умінь щодо їх вирішення;
- відповідальність за якість підготовки фахівців.

Кваліфікаційна характеристика призначена для органів управління вищою школою і навчальних закладів, які ведуть підготовку магістрів соціальної роботи, для міністерств, відомств, підприємств, установ і організацій, де використовуються випускники ВЗО цього профілю.

Кваліфікаційна характеристика є основою для визначення:

- моделі магістра соціальної роботи та змісту його підготовки;
- розробки освітньо-професійної програми;
- професійної орієнтації молоді тощо.

### **2.1. ПРОФЕСІЙНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ МАГІСТРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Магістр соціальної роботи готується для керівної, організаційно-адміністративної, методичної, викладацької, аналітичної та дослідницької діяльності у сфері соціальної роботи.

Магістр соціальної роботи повинен мати високий рівень професійної компетенції, що включає:

- здійснення професійної діяльності згідно з етичними принципами, кодексом соціального працівника;
- розуміння теоретичних основ професії;
- володіння професійними навичками;
- здатність поєднувати теорію і практику;
- здатність провести кваліфіковану оцінку соціального, економічного та культурного середовища, де відбувається діяльність;
- вміння запланувати та здійснити актуальне наукове дослідження в сфері соціальної роботи;
- вміння здійснювати керівну діяльність в установах, що працюють у сфері соціальної роботи;
- вміння передбачати зміни у соціальній сфері та планувати діяльність відповідно до них;
- вміння ефективно користуватися письмовими та усними засобами комунікації.

Магістрові соціальної роботи необхідно використовувати гуманістичний підхід у роботі; мати високий рівень політичної, етичної та психологічної культури, чіткі уявлення про шляхи реалізації в сучасних умовах свого професійного призначення; сформувані філософське, економічне, політичне, гуманістичне мислення; орієнтуватися в умовах ринкової економіки, соціальних, національних, історичних та демографічних процесах розвитку суспільства; брати активну участь у громадському житті, формуванні правової свідомості та цивілізованих взаємовідносин всіх членів суспільства.

Важливими складовими підготовки фахівців є **знання**, а саме знання з психології, соціології, медицини, соціальної політики, законодавства, правових аспектів соціального захисту, теорій та методів соціальної роботи. Другим компонентом підготовки фахівців є формування відповідних **навичок**. Фахівець із соціальної роботи повинен уміти спілкуватися та надавати інформацію, оцінювати потреби і представляти інтереси людини, підвищувати її можливості та сприяти розвитку, створювати “мережу допомоги” і керувати процесом допомоги, критично аналізувати діючу соціальну політику країни, визначати завдання, напрямки та заходи реформування соціальної політики, виходячи з соціально-економічної ситуації. Третьою складовою підготовки є формування професійних **цінностей**. Вони базуються на переконанні в тому, що суспільство повинно *підтримувати людину*, коли вона стає вразливою, що *кожна людина є унікальною і неповторною*, на *прийнятті відмінностей та різноманітності* людей, на *повазі до людей*, на *праві людей до самовизначення*, а також на прагненні до їх *залучення, інтеграції, включення* у суспільне життя.

Випускники, які отримають дипломи магістра соціальної роботи, зможуть обіймати посади, які передбачають виконання дослідницьких та викладацьких, адміністративно-організаційних та експертних функцій у соціальній сфері.

**Сфери використання  
магістрів соціальної роботи**

| <b>Інституції</b>                                                                                                                                           | <b>Вид діяльності або посада</b>                                                                                                                                                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Міністерство праці та соціальної політики, управління та відділи соціального захисту населення України                                                      | Керівна, консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                 |
| Установи соціального захисту населення (територіальні центри соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, будинки-інтернати) | Керівна, консультативна, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                                           |
| Державна служба зайнятості                                                                                                                                  | Керівна, консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                 |
| Державні та недержавні організації та об'єднання                                                                                                            | Керівна, консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                 |
| Міжнародні організації                                                                                                                                      | Керівна, консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                 |
| Міністерство охорони здоров'я України                                                                                                                       | Консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                          |
| Установи охорони здоров'я                                                                                                                                   | Консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                          |
| Міністерство освіти                                                                                                                                         | Консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм. Викладацька діяльність. |
| Заклади освіти                                                                                                                                              | Консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм.                         |
| Заклади пенітенціарної системи                                                                                                                              | Консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм.                         |
| Органи самоврядування та виконавчої влади                                                                                                                   | Консультативна, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                                        |
| Міністерство надзвичайних ситуацій України                                                                                                                  | Консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм.                         |
| Міністерство у справах сім'ї та молоді                                                                                                                      | Керівна, консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                 |
| Центри соціальних служб для молоді                                                                                                                          | Керівна, консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм                 |
| Науково-дослідні інститути, які займаються соціальною проблематикою                                                                                         | Керівна, консультативна, дослідницька, аналітична, адміністративна, методична, організаційна діяльність, діяльність по плануванню і розробці соціальних програм.                |

## **2.2. КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО МАГІСТРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Магістр соціальної роботи — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні вміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у соціальній сфері.

Здобуття кваліфікації магістра соціальної роботи може здійснюватись на базі освітньо-професійних програм підготовки бакалавра або спеціаліста з соціальної роботи; бакалавра або спеціаліста, що мають підготовку психологічного, соціологічного, педагогічного, медичного спрямування.

Освітньо-професійна програма підготовки магістра соціальної роботи включає поглиблену фундаментальну гуманітарну, соціальну, психологічну, спеціальну та науково-практичну підготовку.

### ***Магістр соціальної роботи повинен знати:***

- складові професії соціального працівника: базові цінності, знання та вміння/навички;
- етичні засади соціальної роботи і шляхи реалізації цінностей на практиці;
- професійні якості, функції та ролі соціального працівника;
- фази процесу соціальної роботи й особливості кожної з них;
- методи соціальної роботи;
- теорії та моделі соціальної роботи;
- цілі та принципи ведення професійних записів;
- особливості роботи в команді колег та в мультидисциплінарній команді;
- способи запобігання та зменшення негативних впливів у професійній діяльності соціального працівника;
- шляхи подолання дискримінації та пригноблення у відповідності з цінностями та принципами фаху;
- основні причини, що породжують групи ризику в суспільстві та викликають потреби у соціальній допомозі;
- актуальні соціальні проблеми та характеристики вразливих категорій населення;
- психологічні особливості та потреби різних груп населення;
- передумови виникнення соціальної роботи в Україні;
- передумови формування соціальної політики;
- основи аналізу соціальної політики;
- соціальну політику, що діє в Україні;
- основні аспекти соціальної політики в інших країнах;
- систему інституцій, які займаються розробкою і впровадженням соціальної політики в Україні;
- організацію роботи органів соціального захисту населення;
- систему соціального законодавства, а також механізм правового регулювання у соціальній сфері;
- основи наукових методів аналізу проблем соціальної сфери;
- основи управлінської діяльності в соціальній сфері.

***Магістр соціальної роботи повинен уміти:***

- інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід;
- реалізовувати професійні цінності на практиці;
- користуватися етичними принципами, кодексом соціального працівника;
- теоретично обґрунтовувати втручання і передбачати його наслідки;
- здійснювати первинне оцінювання;
- планувати догляд;
- заключати контракт з клієнтом;
- безпосередньо надавати допомогу з використанням методів індивідуальної, групової роботи і роботи у громаді;
- застосовувати комунікативні навички;
- письмово реєструвати інформацію;
- представляти інтереси клієнта;
- оцінювати успішність втручання;
- дотримуватися меж професійної компетенції;
- аналізувати власні вміння та навички, рівень знань, особистісні риси;
- керувати процесом допомоги;
- визначати соціальні проблеми та їхню пріоритетність;
- аналізувати соціально-економічну ситуацію;
- критично аналізувати й оцінювати діючу соціальну політику країни;
- визначати завдання та напрямки реформування соціальної політики виходячи з соціально-економічної ситуації;
- планувати й розробляти соціальні програми відповідно до соціально-економічної ситуації в країні;
- обґрунтовувати власну думку та виробляти групові рішення;
- забезпечувати отримання необхідної для роботи об'єктивної інформації з різних джерел;
- планувати і виконувати науково-дослідні роботи в сфері соціальних відносин;
- здійснювати керівництво установою або групою осіб на засадах сучасної теорії управління;
- оцінювати ефективність власної роботи та дієвість застосовуваних методів та моделей.

Особи, які успішно захистили кваліфікаційну роботу (магістерську дисертацію), отримують документ установленого зразка про здобуття повної вищої освіти з кваліфікацією “магістр соціальної роботи”.

### **2.3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ**

Вищі заклади освіти всіх форм власності повинні гарантувати якість підготовки своїх випускників не нижче рівня, встановленого цією кваліфікаційною характеристикою.

При незадовільних результатах атестації якості підготовки магістрів, невиконанні вимог кваліфікаційної характеристики заклад освіти позбавляється права підготовки фахівців за цією спеціальністю або до нього застосовуються заходи, передбачені Положенням “Про атестацію вищих закладів освіти”.

Перегляд і зміни кваліфікаційної характеристики, обумовлені необхідністю відображення нових даних та досягнень науки і практики, здійснюються в порядку, встановленому Міністерством освіти України.

### 3. СТРУКТУРА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

#### 3.1. РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА БЛОКАМИ ДИСЦИПЛІН

| Цикли дисциплін                                             | Кількість годин/кредитів |
|-------------------------------------------------------------|--------------------------|
| Загальний обсяг годин                                       | 3618 / 67                |
| Обов'язкові навчальні дисципліни,<br>у тому числі           | 1566 / 29                |
| • блок фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін | 702 / 13                 |
| • блок спеціальних дисциплін                                | 864 / 16                 |
| Блок практичного навчання                                   | 810 / 15                 |
| Блок вибіркового навчання                                   | 432 / 8                  |
| Кваліфікаційна робота                                       | 810 / 15                 |

#### 3.2. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА ЗМІСТУ ОСВІТИ

| №         | Шифр   | Назви дисциплін                                                  | Кількість годин/<br>кредитів | Форма<br>триместр.<br>контролю |
|-----------|--------|------------------------------------------------------------------|------------------------------|--------------------------------|
| <b>1.</b> |        | <b>Блок фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін</b> |                              |                                |
| 1.1.      | CP503  | Технологія підготовки наукової роботи                            | 54 / 1                       | залік                          |
| 1.2.      | CP509  | Правове регулювання соціальних відносин                          | 162 / 3                      | залік,<br>іспит                |
| 1.3.      | CP512  | Соціологічні методи в соціальній роботі                          | 108 / 2                      | залік                          |
| 1.4.      | CP513  | Соціологія для соціальних працівників                            | 108 / 2                      | іспит                          |
| 1.5.      | CP514  | Загальна психологія                                              | 54 / 1                       | іспит                          |
| 1.6.      | CP515  | Психологія розвитку                                              | 54 / 1                       | іспит                          |
| 1.7.      | CP516  | Психологія особистості                                           | 54 / 1                       | іспит                          |
| 1.8.      | CP518  | Соціальна психологія                                             | 54 / 1                       | залік                          |
| 1.9.      | CP519  | Соціальна психіатрія                                             | 54 / 1                       | залік                          |
|           |        | <i>Всього</i>                                                    | <i>702 / 13</i>              |                                |
| <b>2.</b> |        | <b>Блок спеціальних дисциплін</b>                                |                              |                                |
| 2.1.      | CP504  | Вступ до соціальної роботи                                       | 108 / 2                      | залік                          |
| 2.2.      | CP505  | Методи соціальної роботи                                         | 162 / 3                      | іспит                          |
| 2.3.      | CP506  | Методика досліджень у соціальній роботі                          | 54 / 1                       | залік                          |
| 2.4.      | CP507  | Проблеми трансформації соціальної сфери (семинар)                | 216 / 4                      | залік                          |
| 2.5.      | CP508  | Соціальна робота із спеціальними групами клієнтів                | 108 / 2                      | залік                          |
| 2.6.      | CP510  | Основи аналізу соціальної політики                               | 54 / 1                       | залік                          |
| 2.7.      | CP511  | Соціальна політика в Україні                                     | 162 / 3                      | іспит                          |
|           |        | <i>Всього</i>                                                    | <i>864 / 16</i>              |                                |
| <b>3.</b> |        | <b>Блок практичного навчання</b>                                 |                              |                                |
| 3.1.      | CP520П | Навчальна практика                                               | 81 / 1.5                     | залік                          |
| 3.2.      | CP521П | Виробнича практика                                               | 243 / 4.5                    | залік                          |

Продовження

| №           | Шифр   | Назви дисциплін                                          | Кількість годин/кредитів | Форма контролю |
|-------------|--------|----------------------------------------------------------|--------------------------|----------------|
| 3.3.        | CP610П | Дослідницька практика                                    | 486 / 9                  | залік          |
|             |        | <i>Всього</i>                                            | <i>810 / 15</i>          |                |
| <b>4.</b>   |        | <b>Блок вибіркових дисциплін</b>                         | <i>не менше 432 / 8</i>  |                |
| <b>4.1.</b> |        | <b>Блок професійно-орієнтованих вибіркових дисциплін</b> |                          |                |
| 4.1.1.      | CP517  | Групова робота                                           | 54 / 1                   | залік          |
| 4.1.2.      | CP602  | Соціальна робота з людьми похилого віку                  | 54 / 1                   | залік          |
| 4.1.3.      | CP603  | Соціальна робота з наркозалежними                        | 54 / 1                   | залік          |
| 4.1.4.      | CP604  | Соціальна робота в охороні здоров'я                      | 54 / 1                   | залік          |
| 4.1.5.      | CP605  | Соціальна робота з ВІЛ/СНІД особами                      | 54 / 1                   | залік          |
| 4.1.6.      | CP606  | Менеджмент у соціальній роботі                           | 54 / 1                   | залік          |
| 4.1.7.      | CP607  | Волонтерство у соціальній роботі                         | 54 / 1                   | залік          |
| 4.1.8.      | CP608  | Прикладна персонологія                                   | 108 / 2                  | залік          |
| 4.1.9.      | CP522П | Педагогічна практика                                     | 54 / 1                   | залік          |
|             |        | <i>Всього</i>                                            | <i>540 / 10</i>          |                |
| <b>4.2.</b> |        | <b>Блок вибіркових дисциплін інших кафедр</b>            |                          |                |
| 4.2.1.      | CP501  | Англійська мова                                          | 108 / 2                  | залік          |
| 4.2.2.      | CP502  | Комп'ютерні технології                                   | 54 / 1                   | залік          |
| 4.2.3.      | CP601  | Педагогіка вищої школи                                   | 54 / 1                   | залік          |
|             |        | <i>Всього</i>                                            | <i>216 / 4</i>           |                |
|             |        | <b>Кваліфікаційна робота</b>                             | <i>810 / 15</i>          |                |
|             |        | <b>Загальний обсяг академічних годин</b>                 | <b>3618 / 67</b>         |                |

#### 4. АНОТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

##### ВСТУП ДО СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Курс має забезпечити введення в спеціальність, знайомство з основними аспектами та положеннями професійної діяльності: концепцією соціальної роботи, що є загальною на міжнародному рівні та прийнятною для України; фаховими знаннями, навичками та цінностями; вимогами щодо професійних та особистих якостей соціального працівника; етичними й теоретичними засадами соціальної роботи; процесом та основними методами соціальної роботи; основними групами клієнтів соціальної роботи.

**Мета курсу:** знайомство студентів з основами професійної діяльності, її базовими поняттями, теоретичною базою.

Після опанування курсу студенти повинні **знати:**

- складові професії: базові цінності, знання та вміння/навички;
- передумови виникнення соціальної роботи в Україні;
- пріоритетні соціальні проблеми;
- маргіналізовані категорії населення в Україні;
- етичні засади соціальної роботи і шляхи реалізації професійних цінностей на практиці;



- основні положення етичних кодексів соціального працівника;
- якості, функції та ролі соціального працівника;
- фази процесу соціальної роботи;
- основні методи соціальної роботи;
- теорії та моделі соціальної роботи.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- аналізувати соціальні проблеми та визначати їхню пріоритетність;
- визначати професійні цінності та шляхи застосування їх на практиці;
- користуватися етичними принципами, кодексом соціального працівника;
- теоретично обґрунтовувати втручання;
- інтегрувати теоретичні знання і практичний досвід;
- аналізувати власні можливості, рівень знань, особистісні риси.

### МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Курс націлений на поглиблення знань і навичок із соціальної роботи. Курс заснований переважно на викладанні позитивного міжнародного досвіду та його аналізі з точки зору придатності та можливості модифікації до українських реалій. Курс “Методи соціальної роботи” складається з двох блоків, оскільки повинен забезпечити знайомство з процесом соціальної роботи, який є основою практичної соціальної роботи, а також з методами соціальної роботи.

**Мета курсу:** вивчення прикладних аспектів соціальної роботи: процесу, методів та вмінь/навичок, що є необхідними для практичної діяльності.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- фази процесу соціальної роботи та особливості кожної з них;
- принципи ведення професійних записів;
- цілі ведення професійних записів;
- негативні впливи у професійній діяльності соціального працівника; феномен вигоряння;
- принципи встановлення мети і завдань у процесі соціальної роботи;
- професійні межі соціального працівника відносно клієнтів;
- професійні межі соціального працівника відносно колег та представників інших професій;
- способи уникнення та зменшення стресу та вигоряння;
- стресові чинники в роботі соціальних служб;
- особливості роботи в мультидисциплінарній команді;
- основні риси командної роботи;
- методи соціальної роботи та їхнє практичне застосування.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- здійснювати первинне оцінювання;
- планувати догляд;
- заключати контракт;
- безпосередньо надавати допомогу;
- керувати процесом допомоги;
- представляти інтереси клієнта;
- оцінювати успішність втручання;
- письмово реєструвати інформацію;
- аналізувати власні вміння та навички;

- дотримуватися меж професійної компетенції;
- встановлювати робочі стосунки з клієнтом.

### ОСНОВИ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Цей курс є вступним до вивчення соціальної політики в Україні, що потребує базових знань з політології, які стосуються загального змісту соціальної політики, основних її моделей, що існують у розвинених країнах.

**Мета курсу:** надати студентам уявлення про основні теоретичні підходи до аналізу соціальної політики.

**Завдання курсу:** формування у студентів уявлення про складові соціальної політики, методи фінансування та інструменти соціальної політики; про передумови та чинники формування соціальної політики; навчання основним підходам до аналізу та оцінювання соціальної політики; навчання аналізувати соціально-економічну ситуацію.

Після опанування курсу студенти мають **знати**:

- складові соціальної політики;
- передумови та чинники формування соціальної політики;
- систему інституцій, які займаються розробкою та впровадженням соціальної політики;
- основні моделі соціальної політики;
- методи фінансування соціальної політики;
- інструменти соціальної політики;
- основні етапи аналізу та оцінювання соціальної політики.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- аналізувати соціально-економічну ситуацію;
- визначати завдання та основні напрямки реформування соціальної сфери, виходячи з соціально-економічної ситуації;
- аналізувати наукові та публіцистичні статті з проблем соціальної політики.

### СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Внесення будь-яких змін у соціальну сферу держави неможливе без досконалого розуміння існуючої соціальної політики, механізмів та принципів її творення і функціонування.

**Мета курсу:** ознайомити з соціальною політикою, що діє в Україні, розвинути навички критичного аналізу та оцінки соціальної політики країни.

**Завдання курсу:** дати уявлення про напрямки та загальні принципи соціальної політики в Україні; ознайомити з соціальною політикою, що діє в Україні; ознайомити з інституціями, які займаються розробкою та впровадженням соціальної політики в Україні; дати загальне уявлення про соціальну політику в інших країнах; розвинути навички критичного аналізу соціальної політики країни; розвинути творчий підхід до планування та розробки окремих соціальних програм і напрямків реформування соціальної політики відповідно до соціально-економічної ситуації в країні.

Після опанування курсу студенти мають **знати**:

- передумови формування соціальної політики в Україні;
- основні напрямки соціальної політики, що діє в Україні;
- систему інституцій, які займаються розробкою та впровадженням соціальної політики в Україні;

- сучасні соціальні проблеми, які має розв'язати соціальна політика найближчим часом.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- використовувати теоретичні знання у розв'язанні практичних проблем;
- забезпечувати отримання необхідної для роботи об'єктивної інформації з різних джерел;
- аналізувати соціальні проблеми та визначати їхню пріоритетність;
- критично аналізувати й оцінювати діючу соціальну політику країни;
- визначати завдання та напрямки реформування соціальної політики, виходячи з соціально-економічної ситуації;
- планувати і розробляти соціальні програми;
- аналізувати наукові та публіцистичні публікації з проблем соціальної політики;
- оцінювати ефективність власної роботи і дієвість застосовуваних методів та моделей;
- обґрунтовувати власну думку та випрацьовувати групові рішення.

#### **ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

Семінар присвячений вивченню прикладних аспектів організації та впровадження нових соціально-політичних підходів і методів соціальної роботи у вітчизняній і міжнародній практиці та критичному аналізу тенденцій формування соціальної політики в Україні.

**Мета курсу:** познайомити студентів з актуальними проблемами соціальної політики та соціальної роботи, науковими, законодавчими, практичними аспектами розв'язання складних соціальних проблем.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- сутність трансформацій у соціальній сфері в Україні;
- основні напрямки соціальних реформ на загальнодержавному та місцевому рівнях;
- проблеми соціального захисту громадян України.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- давати характеристику та оцінювати соціальні процеси на різних рівнях суспільного життя;
- орієнтуватися в тенденціях трансформацій у соціальній сфері та в системі інформації про різні соціальні групи населення, що потребують соціального захисту;
- аналізувати наукові та практичні публікації з актуальних проблем соціальної політики і соціальної роботи;
- обґрунтовувати свою думку щодо соціальних процесів;
- використовувати теоретичні знання у вирішенні професійних питань.

#### **МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ**

У курсі вивчаються основні науково-методичні підходи до визначення, моніторингу й оцінювання соціальних потреб та проблем окремого клієнта чи соціальних груп для визначення фокусу втручання у соціальній роботі з ними; методи і критерії оцінки проведеної соціальної роботи.

**Мета курсу:** надати студентам знання з методології наукових досліджень та методик збору й аналізу наукової інформації в соціальній роботі та

соціальної політиці, а також вміння адекватно застосовувати існуючі методики до конкретних дослідницьких завдань.

**Завдання курсу:**

1. Визначити перелік методів, що найчастіше використовуються в дослідженнях із соціальної роботи.
2. Пояснити студентам принципи вибору методу дослідження в залежності від характеру наукової задачі та ресурсів, які існують для її виконання.
3. Визначити зміст, переваги та вади кількісних та якісних методів дослідження в соціальній роботі.
4. Пояснити сутність етичних засад наукового дослідження в соціальній сфері, яке включає людину як об'єкт.

Після опанування курсу студенти мають **знати**:

- характер взаємовідносин між емпіричними знаннями та науковими теоріями;
- перелік та зміст якісних методів дослідження соціальних явищ, типові приклади їх застосування;
- перелік та зміст кількісних методів дослідження соціальних явищ, типові приклади їх застосування;
- зміст понять “валідність”, “надійність” методів дослідження;
- переваги та недоліки методу вивчення випадку, кореляційного та експериментального методів;
- базові статистичні методи обробки та аналізу даних.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- побудови плану дослідження;
- формулювання завдань та гіпотез;
- визначення відповідності між методами і завданнями дослідження;
- статистичної обробки та аналізу даних за допомогою прикладних статистичних пакетів.

**СОЦІОЛОГІЯ ДЛЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

**Мета курсу:** ознайомити студентів із соціологічним підходом до вивчення проблем суспільства, груп та особистості.

**Завдання курсу:** розглянути основні поняття та концепції загальної соціології; розглянути основні соціальні проблеми та соціологічні уявлення про них; надати уявлення про прикладні соціологічні дослідження та їх використання в практиці соціальної роботи; ознайомити з етичними принципами прикладних досліджень; навчити студентів використовувати знання з прикладної соціології для визначення та аналізу соціальних проблем.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- основні поняття та концепції загальної соціології;
- основні соціальні проблеми сучасності та соціологічні уявлення про них;
- етичні принципи прикладних досліджень;
- види прикладних соціологічних досліджень;
- етапи соціологічного дослідження;
- можливості використання прикладних соціологічних досліджень у соціальній роботі;

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- аналізувати соціальні проблеми;
- застосовувати теоретичні знання з прикладної соціології для досліджень окремих соціальних груп та сфер соціального життя.

## СОЦІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

**Мета курсу:** висвітлення основних соціологічних методів досліджень та їх використання у практиці соціальної роботи.

Після опанування курсу студенти повинні **знати:**

- основні етапи організації соціологічного дослідження;
- основні методи соціологічних досліджень;
- принципи формування вибіркової сукупності.

Студенти також повинні набути **вмінь:**

- організувати соціологічне дослідження;
- використовувати основні методи соціологічних досліджень (анкетування, інтерв'ю, спостереження);
- розробляти необхідний інструментарій для соціологічного дослідження;
- володіти навичками формування вибіркової сукупності;
- інтерпретувати результати дослідження;
- використовувати на практиці результати емпіричних соціологічних досліджень.

## ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН

Поняття права, його функцій та соціальної цінності є базовими для успішної діяльності в соціальній сфері. Розуміння понять, видів і структури правовідносин, правосвідомість і правова культура забезпечують соціально-го працівника правовими гарантіями в процесі його роботи. Ефективне надання соціальної підтримки особам чи групам, захист їхніх прав і свобод потребує від соціального працівника володіння не тільки загальнотеоретичними юридичними поняттями і категоріями, а й навичками користування нормативними актами, що регулюють суспільні відносини в сфері соціального захисту населення.

**Мета курсу:** вивчення основних положень конституційного, соціального, цивільного, економічного, сімейного, трудового, кримінального права. У курсі також вивчаються державні закони як правова база соціальної роботи; закони та підзаконні акти, що регулюють соціальний захист різних груп населення (діти, молодь, сім'я, пенсіонери, інваліди та ін.).

Після опанування курсу студенти мають **знати:**

- структуру, функції, принципи, юридичні властивості Конституції України, її роль і місце в національній правовій системі;
- основні положення та проблеми різних галузей права;
- характер і зміст законодавчих актів та інших нормативних документів, що регулюють правові відносини у різних суспільних сферах;
- особливості захисту прав та інтересів різних соціальних груп.

Студенти також повинні набути **вмінь:**

- вільно орієнтуватися в питаннях правового характеру обраної професії;
- проводити правовий аналіз конкретних суспільних відносин;
- застосовувати отримані правові знання та правові норми у своїй практичній діяльності, розв'язувати правові ситуації;
- самостійно поповнювати, систематизувати і застосовувати правові знання.

## ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Курс надає студентам базові знання щодо основних механізмів та закономірностей психічної діяльності людини, в тому числі розглядаються особливості пізнавальних процесів, підкреслюється їх значущість у соціальній роботі.

Психологічні знання та вміння є одним з основних компонентів підготовки соціальних працівників, оскільки індивідуальна та групова робота з клієнтами базується в основному на здатності соціального працівника правильно оцінити психологічний стан, знайти відповідні методи впливу для внесення цілеспрямованих змін в особистість або міжособистісні стосунки для подолання проблем клієнта або групи. Саме тому комплекс психологічних дисциплін займає майже третину навчального часу студентів магістеріуму соціальної роботи. Курс загальної психології є вступним для всього комплексу психологічних дисциплін.

**Мета курсу:** ознайомити майбутніх соціальних працівників з основними принципами, методами та завданнями психологічної науки, закономірностями перебігу психічних процесів, формування психічних станів та чинниками, які впливають на якість функціонування психіки людини в процесі навчання та виховання.

### **Завдання курсу:**

1. Підготувати студентів до сприйняття великого комплексу сучасних знань з фундаментальної та прикладної психології.
2. Дати сучасні уявлення про сутність психічних процесів, їхнього співвідношення з роботою головного мозку, єдність соціальних та природних властивостей людини.
3. Проаналізувати основні групи методів дослідження у психології, визначити сфери їхнього застосування в соціальній роботі.
4. Надати знання про характеристики психічних процесів, станів та властивостей, навчити основам психодіагностики.
5. Дати студентам уявлення про принципову можливість внесення цілеспрямованих змін у психіку людини.

Після опанування курсу студенти повинні **знати:**

- основні етапи розвитку наукової психології, діяльність найвидатніших вчених-психологів;
- завдання психології та її місце серед інших наук;
- предмет та об'єкт вивчення у психології;
- класифікацію психологічних методів дослідження, їхні переваги та вади;
- біологічні передумови психічної діяльності людини;
- сутність пізнавального процесу, його складові та внутрішні і зовнішні фактори, які впливають на його якість;
- сутність емоційних та вольових процесів, їхнє значення для формування поведінки;
- значення потреб та мотивації у формуванні поведінки;
- сучасні концепції свідомості, самосвідомості та безсвідомого супроводження поведінки;
- основні підходи до цілеспрямованих змін поведінки через впливи на психічні процеси, стани та властивості.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- проводити дослідження якості психічних процесів за допомогою окремих тестів та експериментально-психологічних методів;
- оцінити рівень інтелектуального розвитку людини;
- інтерпретувати результати експериментально-психологічного дослідження психічних процесів, властивостей та станів;
- використовувати набуті знання для оцінки актуального психологічного стану людини;
- оцінювати вплив того чи іншого чинника на формування психічних процесів, властивостей, станів.

### ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ

У курсі розглядаються основні теорії психічного розвитку людини, вплив на процес розвитку соціальних і біологічних факторів, критерії нормального та аномального психічного розвитку, сензитивні періоди та вікові кризи — знання, які необхідні для проведення соціальної роботи з різними віковими групами.

**Мета курсу:** навчання студентів знанням та вмінням з психології розвитку, які відбивають сучасний розвиток наукової та дослідницької думки і є необхідними для підготовки соціального працівника.

#### **Завдання курсу:**

1. Проаналізувати основні концепції психічного розвитку людини.
2. Дати характеристику основних напрямків та етапів розвитку.
3. Пов'язати розуміння розвитку, вікові кризи і зміни з практикою психологічної і соціальної допомоги.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- основні механізми і закономірності психічного розвитку;
- методи дослідження психічного розвитку;
- основні періодизації розвитку;
- сучасні теорії та концепції розвитку;
- зміст та особливості основних етапів розвитку людини.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- обґрунтувати і пояснити процес психічного розвитку;
- робити критичний порівняльний аналіз основних концепцій розвитку;
- дослідити основні напрямки розвитку людини;
- розглядати індивідуальні життєві кризи в контексті вікових нормативних криз;
- використовувати отримані знання в практиці соціальної роботи.

### ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Курс присвячений основним науковим психологічним теоріям особистості та поведінки, які мали вплив на світову практику соціальної роботи.

Зміст курсу складають найвідоміші та найсучасніші теорії особистості, які використовуються в сучасній психології для пояснення та прогнозування поведінки людини і внесення цілеспрямованих змін у поведінку у виховних, корекційних чи терапевтичних цілях. Викладаються також класифікації типів особистостей, основи міжіндивідуальних відмінностей та деякі прикладні аспекти персонології.

**Мета курсу:** з'ясувати основні положення та провести порівняльний аналіз сучасних психологічних концепцій особистості, визначити сфери ефек-

ктивного застосування конкретної концепції для цілей виховання, навчання та психокорекції.

**Завдання курсу:**

1. Ознайомити студентів з предметом, проблематикою та завданнями сучасної персонології.
2. Дати сучасні уявлення про головні теоретичні напрями в персонології.
3. Проаналізувати основні групи методів дослідження у персонології, визначити сфери їхнього застосування в соціальній роботі;
4. Надати знання про структуру та підходи до класифікації типів особистостей з позицій різних теорій.
5. Дати студентам уявлення про специфічні відмінності в сучасних уявленнях про детермінованість поведінки, джерела активності та розвитку особистості, риси зрілої особистості.
6. Проаналізувати поняття “самоактуалізація” та “діяльність” як базових для сучасної персонології.
7. Надати знання про фактори, які сприяють або перешкоджають формуванню особистості.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- основні точки зору дослідників на визначення персонології, основні області її теоретичних та прикладних досліджень;
- головні теоретичні напрями персонології, значення досягнень персонології для сучасного суспільства;
- основні положення, що стосуються природи людини;
- класифікацію особистісних типів у відповідності з різними теоріями особистості;
- основні положення психодинамічного напрямку в теорії особистості;
- сутність диспозиційального та структурного напрямку в теорії особистості;
- основні положення біхевіористського напрямку в теорії особистості;
- основні положення соціально-когнітивного напрямку в теорії особистості;
- основні положення гуманістичного напрямку в теорії особистості;
- основні положення феноменологічного напрямку в теорії особистості;
- основні підходи до цілеспрямованих змін поведінки людини через індивідуальні впливи.

Студенти також повинні **набути вмінь**:

- проводити дослідження особистості за допомогою інтерв'ювання та спостереження;
- оцінити рівень розвитку та зрілості особистості;
- інтерпретувати результати тестових досліджень особистості;
- використовувати набуті знання для вибору оптимального методу впливу на особистість для вирішення її проблем;
- оцінювати вплив того чи іншого чинника на формування особистості.

**СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ**

Курс містить відомості про психологічні особливості соціального життя особистості, зміни поведінки та діяльності особистості в умовах малих та великих соціальних груп, спілкування та соціальну взаємодію, сприймання людьми одне одного, психологію утворення спільностей та процеси їхнього



розвитку і функціонування. Розглядаються також взаємовідносини спільності та особистості, просоціальна, асоціальна та антисоціальна поведінка.

**Мета курсу:** дати загальне уявлення про психологічні закономірності соціального життя людей, ознайомити з головними положеннями традиційної та сучасної соціальної психології, канонічними проблемами цієї науки та різні теоретичні підходи до їх вивчення; детально розглянути методичні основи найвідоміших експериментальних досліджень, сформувати у студентів навички психологічного дослідження соціальних груп і базових соціальних властивостей особистості, сприяти формуванню у студентів соціальної компетентності.

**Завдання курсу:**

1. Ознайомити студентів з предметом, проблематикою та завданнями сучасної соціальної психології.
2. Дати сучасні уявлення про головні теоретичні напрями в соціальній психології.
3. Проаналізувати основні групи методів дослідження у соціальній психології, визначити сфери їх застосування в соціальній роботі.
4. Надати знання про психологічні особливості утворення та існування малих соціальних груп, проаналізувати понятійний апарат для опису малої групи і статусу індивіда в системі міжособових відносин.
5. Дати студентам уявлення про специфічні відмінності великих груп від малих, характеристики регуляторів соціальної поведінки у великих групах.
6. Проаналізувати поняття соціалізації особистості та можливостей прогнозування соціальної поведінки.
7. Визначити фактори, які сприяють або перешкоджають формуванню просоціальної особистості.

Після опанування курсу студенти повинні **знати:**

- основні точки зору дослідників на предмет соціальної психології, основні області теоретичних та прикладних досліджень соціальної психології;
- головні теоретичні напрями соціальної психології, значення досягнень соціальної психології для сучасного суспільства;
- поняття малої групи, основні її характеристики, сутність групової динаміки та фактори, що визначають поведінку особистості в малих групах (групові норми, груповий тиск, конформізм тощо);
- класифікацію малих груп за різними вимірами та ознаки зрілості й ефективності малої групи;
- закономірності процесу міжособового спілкування, причини та прояви його порушень;
- сутність процесу соціалізації особистості; фактори, що впливають на якість соціалізації, причини та прояви порушення соціалізації;
- визначення та характеристики просоціальної, асоціальної та антисоціальної поведінки, чинники, які формують різні типи поведінки людини;
- закономірності функціонування великих груп, особливості інформаційного обігу у великих групах, конфлікти між великими групами;
- основні підходи до цілеспрямованих змін поведінки людини через групові впливи.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- проводити дослідження динаміки групових процесів при формуванні малої групи;
- оцінити рівень розвитку малої групи, її ефективність;
- інтерпретувати результати соціометричного дослідження;
- використовувати набуті знання для оцінки типу спілкування між індивідами в діаді та малих групах;
- оцінювати вплив того чи іншого групового чинника на формування особистостей членів малої групи.

### **СОЦІАЛЬНА ПСИХІАТРІЯ**

Курс забезпечує необхідні для соціального працівника знання про вплив соціального оточення на розвиток психічних захворювань, а також на корекцію, лікування та адаптацію психічно хворих людей у суспільстві.

**Мета курсу:** ознайомлення студентів з основними групами психічних розладів, їхніми причинами, проявами та методами лікування і реабілітації. При цьому основний наголос при вивченні курсу робиться саме на соціальних факторах, які впливають на виникнення та перебіг психічних захворювань, а також на можливостях соціального середовища створювати умови для профілактики психічних розладів та інтеграції психічно хворих у суспільство.

#### **Завдання курсу:**

1. Ознайомити студентів з сучасними класифікаціями психічних розладів (ICD-10, DSM-IV) та їх розповсюдженням у популяції.
2. Навчити аналізувати соціальні фактори, які впливають на розвиток психічних розладів, та визначати характер обмежень у соціальному функціонуванні, що виникають внаслідок психічної хвороби.
3. Виробити у студентів навички спілкування з психічно хворими, навчити описувати характер їхніх соціальних проблем, складати та реалізувати план соціальної допомоги.
4. Ознайомити студентів з основними принципами, формами та методами соціальної роботи з психічно хворими на різних етапах захворювання та їхніми родичами і близькими.
5. Проаналізувати організаційні основи психіатричної служби в Україні та провідних країнах світу.
6. Навчити студентів визначати функціональні обов'язки соціальних працівників у різних установах, які надають допомогу психічно хворим.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- основні продуктивні та негативні прояви психічних розладів та їхній вплив на рівень соціального функціонування;
- сутність сучасних багатовимірних класифікацій психічних розладів;
- показники розповсюдженості найпоширеніших психічних розладів;
- основні соціальні фактори, що можуть відігравати суттєву роль у виникненні та перебігу психічних розладів;
- зміст сучасного етапу реформування психіатричної служби;
- особливості спілкування з клієнтами, які мають різні за проявами психічні розлади;
- сутність госпіталізму та методи його запобігання;
- клінічні прояви та стереотипи перебігу поширених психічних розладів;

- значення психічного розладу як фактора соціального виключення;
  - принципи сучасних методів лікування психічних розладів;
  - організацію та зміст роботи соціального працівника в різних установах психіатричної служби;
  - правові основи надання психіатричної допомоги;
  - принципи організації та діяльності груп само- і взаємодопомоги клієнтів та їхніх родичів;
  - характеристики сучасних методів профілактики психічних розладів.
- Студенти також повинні набути **вмінь**:
- провести бесіду з клієнтом, що має проблеми з психічним здоров'ям, оцінити тяжкість порушень поведінки та характер його соціальних проблем;
  - правильно сформулювати питання, які необхідно з'ясувати у медичного персоналу для кращого розуміння стану клієнта;
  - скласти план догляду конкретного клієнта;
  - скласти перелік функціональних обов'язків соціальних працівників різної кваліфікації для різних установ, що надають психіатричну допомогу;
  - скласти план профілактичного втручання для груп підвищеного ризику.

#### **ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ НАУКОВОЇ РОБОТИ**

Необхідність введення цього курсу до програми підготовки магістрів зумовлена тим, що сучасні випускники ВЗО практично не знайомі з вимогами та прийомами планування, виконання й оформлення результатів наукових досліджень.

Зміст курсу складають сучасні положення наукознавства, які дозволяють майбутнім вченим ефективно оцінювати актуальність наукової тематики, проводити інформаційний пошук в інформативних системах різного рівня, включаючи електронні бази даних та систему Інтернет, складати, аналізувати та коригувати плани дослідження, оцінювати успішність виконання наукових проектів. Крім того, аналізуються найпоширеніші схеми побудови наукового проекту, наукової статті, звіту про наукове дослідження, дисертаційної роботи. Даються вичерпні відомості про вимоги до оформлення різних розділів наукової роботи та роботи в цілому, які існують на цей час у ВАК України, редакціях найпоширеніших у соціальній роботі наукових журналів, Міністерстві науки та технологій України. Особлива увага приділяється методам реєстрації первинного матеріалу, його зберігання та оформлення. Під час курсу студенти складають короткий план своєї майбутньої магістерської роботи, удосконалюють навички наукового стилю викладення матеріалу.

**Мета курсу:** надання студентам теоретичних знань та практичних навичок з підготовки, виконання та оформлення наукових проектів, публікацій, дисертаційних робіт у відповідності з вимогами фінансуючих організацій, редакцій наукових журналів та ВАК України.

#### **Завдання курсу:**

1. Ознайомити студентів з сучасними уявленнями про процес здобуття наукових знань, їх відмінність від паранаукових, мистецьких та інших підходів до набуття нових знань про довколишній світ.
2. Навчити аналізувати ступінь актуальності наукової тематики, проводити вибір теми наукової роботи в залежності від потреб науки і практики, а також від наявності необхідних ресурсів для виконання дослідження.

3. Виробити у студентів навички складання проектів наукових досліджень у галузі соціальної роботи.
4. Ознайомити студентів з основними принципами та методами науково-інформаційного пошуку.
5. Проаналізувати типову структуру окремих розділів дисертаційної роботи.
6. Навчити студентів визначати й розв'язувати актуальні етичні проблеми конкретного наукового дослідження в галузі соціальної роботи.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- відмінності наукового знання, методів його отримання та поширення від інших джерел набуття знань про довколишній світ;
- перелік факторів, які визначають актуальність наукової тематики;
- принципи побудови основних типів наукових гіпотез, визначення мети і завдань дослідження;
- визначення предмета дослідження;
- основні принципи складання наукового проекту;
- зміст вимог до оформлення наукової роботи;
- характеристики джерел наукової інформації та правила користування ними;
- сутність етичних засад проведення наукових досліджень із включенням людини як об'єкта дослідження;
- характеристику поняття "плагіат".

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- сформулювати гіпотезу дослідження, назву, мету і завдання наукової роботи;
- правильно сформулювати питання, на які необхідно відповісти в процесі наукового дослідження;
- визначити етапи і скласти помісячний план дослідження;
- скласти перелік ресурсів, необхідних для виконання дослідження;
- викладати письмово свої думки у науковому стилі;
- провести короткий інформаційний пошук і оформити його результати;
- оформити попередній проект дослідження.

### **СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ**

Наявність особливих груп, досить відмінних у їхніх специфічних потребах, як от люди з фізичною інвалідністю чи розумовими вадами, діти-сироти, бездомні, ВІЛ-інфіковані та хворі на СНІД, люди, що мають алкогольну залежність, перестарілі, біженці, в'язні та звільнені з ув'язнення, зумовлює потребу їх систематизованого вивчення.

**Мета курсу:** вивчення особливих груп клієнтів соціальної роботи, принципів та критеріїв вибору ефективних методів втручання в роботі з ними.

**Завдання курсу:**

1. Вивчення чинників, які зумовлюють появу та специфічні проблеми особливих груп клієнтів.
2. Визначення пріоритетності завдань, з якими має працювати соціальний працівник за умов обмеженого часу та ресурсів.
3. Знайомство з методами та принципами оцінювання ефективності їх застосування в роботі з певними групами клієнтів.

Після опанування курсу студенти повинні **знати**:

- причини, які зумовлюють процеси виключення з суспільства певних груп людей;

- співвідношення біологічних, економічних та соціальних аспектів стосовно клієнтів спеціальних груп;
- сучасні теорії щодо проблем виключення;
- принципи та критерії виділення спеціальних груп клієнтів;
- методологію та методи оцінювання ефективності втручання щодо спеціальних груп.

Студенти також повинні набути **вмінь**:

- розуміти проблеми спеціальних груп клієнтів, які зумовлені їх виключенням з суспільства;
- вибирати ефективні методи втручання в роботі зі спеціальними групами клієнтів;
- визначати способи інтеграції щодо спеціальних груп клієнтів та оцінювати їхню ефективність;
- використовувати теоретичні знання в практичній роботі зі спеціальними групами клієнтів.

## **БЛОК ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ**

### **НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА**

*Мета* практичного навчання полягає в ознайомленні з існуючою системою надання послуг та аналізі діяльності організацій, які займаються соціальною роботою в м. Києві.

*Завдання* практики складаються з:

- 1) відвідування та знайомства з структурою та ресурсами організацій, у яких здійснюватиметься виробнича та дослідницька практика;
- 2) письмової реєстрації та аналізу інформації про роботу організацій;
- 3) навчання інтегрувати теоретичні знання з практичним досвідом;
- 4) професійної ідентифікації студентів,
- 5) розвитку навичок рефлексії.

Протягом навчальної практики студенти повинні оволодіти **вміннями**:

- збору інформації для оцінювання роботи організацій;
- ведення щоденника, де реєструються результати спостережень відносно роботи організацій;
- оцінювання відповідності структури та ресурсів окремих організацій до мети та завдань їх функціонування;
- критичного аналізу роботи мережі установ соціальної сфери з огляду на соціальні проблеми та потреби клієнтів;
- аналізу реалізації професійних цінностей та етичних принципів у роботі організацій;
- формулювання пропозицій щодо напрямків розвитку агенції.

Наприкінці триместру студенти подають письмовий звіт, де за наданою схемою здійснюють аналіз діяльності організацій, на базі яких проходила навчальна практика.

### **ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА**

Виробнича практика посідає центральне місце у фаховій підготовці, оскільки вона безпосередньо спрямована на формування навичок професійної діяльності. Базами практик студентів є установи соціального захисту, соціальні служби, медичні заклади, недержавні організації та фонди. Вироб-

нича практика забезпечує знайомство студентів з процесом соціальної роботи, який є основою викладання практичної соціальної роботи, а також з методами соціальної роботи.

**Мета** практичного навчання студентів у другому триместрі полягає у *набутті навичок самостійної роботи.*

**Завданнями** практики є навчання:

- 1) плануванню робочого часу;
- 2) веденню професійних записів;
- 3) застосуванню на практиці теорій, моделей та методів соціальної роботи;
- 4) здійсненню процесу соціальної роботи;
- 6) аналізу власної діяльності.

Наприкінці проходження виробничої практики студенти повинні оволодіти **вміннями**:

- ефективного використання робочого часу;
- встановлення робочих стосунків з клієнтом;
- збору інформації за допомогою опитування, спостереження, роботи з документацією;
- оцінювання проблем, потреб та переваг клієнта;
- визначення мети й завдань втручання;
- укладання контракту;
- надання допомоги;
- управління процесом допомоги;
- представництва та захисту інтересів клієнта;
- оцінювання ефективності втручання;
- письмової реєстрації інформації;
- самоаналізу;
- дотримання меж професійної компетенції.

#### **ДОСЛІДНИЦЬКА ПРАКТИКА**

Протягом дослідницької практики відбувається збір первинного матеріалу і дослідження, що завершуються написанням та захистом кваліфікаційної роботи.

Базами дослідницької практики є установи соціального захисту, соціальні служби, медичні заклади, недержавні організації та фонди.

**Метою** дослідницької практики є набуття навичок впровадження інноваційних форм та методів соціальної роботи та застосування аналізу їхньої ефективності.

**Завданнями** дослідницької практики є такі:

- 1) обґрунтування актуальності та аналіз передумов для впровадження нововведення та виконання дослідження;
- 2) планування та здійснення нововведення;
- 3) виконання наукового аналізу ефективності нововведення з подальшим формулюванням висновків та розробкою рекомендацій щодо впровадження нововведення.

Під час роботи студенти повинні оволодіти **вміннями**:

- формувати досліджувані групи;
- організовувати впровадження нововведення;
- розробляти та/або застосовувати дослідницький інструментарій з урахуванням специфіки дослідження;

- реєструвати інформацію письмово та/або за допомогою аудіо- і відеозасобів;
- проводити якісний та кількісний аналіз результатів, у тому числі за допомогою комп'ютерних прикладних програм.

## ВИБІРКОВІ КУРСИ

Метою курсу **“Прикладна персонологія”** є засвоєння студентами набору моделей і технік спілкування, необхідних для здійснення інтерв'ювання та консультування в професійній діяльності соціального працівника. Курс спрямований на вивчення теоретичних аспектів інтенціонального інтерв'ювання та консультування, аналіз власної манери спілкування, усвідомлення переваг та вад, оволодіння мікротехніками комунікації та навичками інтерв'ювання і консультування.

У курсі **“Соціальна робота в охороні здоров'я”** розглядаються біопсихосоціальні аспекти хвороби, профілактичний та реабілітаційний напрямки соціальної роботи у сфері охорони соматичного та психічного здоров'я, аспекти танатології, особливості роботи з помираючими та їхніми родичами.

Курс **“Соціальна робота з ВІЛ/СНІД особами”** знайомить студентів з епідеміологічними даними про захворюваність на СНІД та поширення ВІЛ-інфекції, шляхами її передачі та групами ризику зараження, соціально-психологічними аспектами СНІДу та ВІЛ-інфекції, основними методами профілактики та втручання, навичками та цінностями, що є пріоритетним у соціальній роботі з людьми з ВІЛ/СНІДом.

Курс **“Соціальна робота з людьми похилого віку”** покликаний надати студентам розуміння специфіки роботи з літніми людьми з огляду на вікові психологічні та фізичні особливості й потреби, стереотипи, що існують у суспільстві, та з урахуванням прогресивного міжнародного досвіду роботи з цією категорією людей.

Курс **“Волонтерство у соціальній роботі”** надає студентам уявлення про історичний аспект добровільництва, мотивацію волонтерів та шляхи їх залучення до виконання завдань соціальної роботи. Вивчаються також принципи професійної підготовки та організації роботи волонтерів.

Курс **“Менеджмент у соціальній роботі”** покликаний познайомити студентів із сучасними концепціями практичного менеджменту в соціальній роботі та можливостями їх використання в управлінській діяльності, принципами формування команди професіоналів, а також з методикою розробки та оцінювання соціальних програм.

Курс **“Групова психологічна робота”** має на меті знайомство студентів з теоретичним і методичним підґрунтям групової психологічної роботи та надання досвіду участі в навчальній психокорекційній групі в межах таких підходів, як груповий аналіз, гештальттерапія, психодрама та клієнтцентрована терапія.

Курс **“Соціальна робота з наркозалежними”** знайомить студентів з кращим міжнародним та вітчизняним досвідом роботи з людьми, які мають проблеми залежності від алкоголю або наркотиків, та їхніми родичами, з видами та заходами профілактики залежностей, а також з тенденціями соці-

альної політики стосовно алкоголю і наркотиків в Україні та в розвинених країнах Європи.

**Педагогічна практика** має надати студентам досвід організації навчального процесу, моніторингу та кінцевого оцінювання знань, ознайомити з видами контролю якості знань та рейтинговою системою, особливостями проведення лекцій та групових занять з використанням сучасних методів навчання в межах концепції Liberal Art Education у системі вищої освіти.

#### **ВИБІРКОВІ КУРСИ ІНШИХ КАФЕДР**

- “Англійська мова”,
- “Комп’ютерні технології в соціальній роботі”,
- “Педагогіка вищої школи”.

#### **5. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ**

Повний курс навчання закінчується проведенням науково-практичного дослідження, результати якого оформлюються у вигляді кваліфікаційної роботи (магістерської дисертації).

##### ***Вимоги до кваліфікаційної роботи (магістерської дисертації).***

1. Кваліфікаційна робота має бути присвячена актуальній для сучасного рівня розвитку соціальної роботи та соціальної політики проблемі та містити в собі теоретичне і практичне обґрунтування шляхів розв’язання цієї проблеми.
2. В роботі має бути проаналізований стан досліджень і напрямів практичного розв’язання обраної проблеми в світі.
3. Робота має містити чіткий опис об’єктів та методів дослідження.
4. Робота має продемонструвати здатність студента до критичного аналізу отриманих результатів.
5. Кваліфікаційна робота має містити практичні рекомендації для застосування отриманих результатів у практиці соціальної роботи.
6. Методи дослідження та висновки роботи не мають суперечити цінностям соціальної роботи та етичним засадам наукового дослідження в соціальній сфері.
7. Робота має бути оформлена згідно з вимогами ВАК України.

Присвоєння академічного звання магістра соціальної роботи здійснює державна кваліфікаційна комісія за результатами захисту кваліфікаційної роботи під час державної атестації.